

Η ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΙΑΣ (Μάρτιος 2009)

Συγγραφέας: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΟΥΣΙΟΠΟΥΛΟΣ

Η βαθιά οικονομική κρίση που βιώνουμε τους τελευταίους μήνες αποδεικνύει το αδιέξοδο του μοντέλου ανάπτυξης των τελευταίων δεκαετιών. Ενός μοντέλου ανάπτυξης χωρίς σεβασμό προς το περιβάλλον και με πολλούς κινδύνους για την κοινωνική συνοχή. Από αυτή την οπτική γωνία ίσως η κρίση να αποτελεί και μια πρόκληση για την παγκόσμια κοινότητα να αναγνωρίσει τα λάθη στη μέχρι τώρα πορεία της και να διατυπώσει τους κατάλληλους στόχους στην κατεύθυνση της αειφορίας.

Ας ξεκινήσουμε με κάποια σχόλια για την τεχνολογική ανάπτυξη τον περασμένο αιώνα.

Από έναν απολογισμό των εξελίξεων εύκολα συνάγει κανείς τη σημασία της τεχνολογικής προόδου για την ουσιαστική βελτίωση των όρων διαβίωσης. Αυτό είχε ως άμεση συνέπεια τη σημαντική επιμήκυνση του μέσου προσδόκιμου ζωής.

Σε συνδυασμό με την πρωτοφανή ανάπτυξη, οι καλύτερες συνθήκες ζωής συνέβαλαν βέβαια στην εκρηκτική αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού, που εγγίζει πλέον τα 6,5 δισεκατομμύρια. Εντυπωσιακή ήταν επίσης η αύξηση του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος, που ως βασικό κριτήριο ευμάρειας την παρελθούσα 50ετία δεκαπλασιάστηκε σχεδόν σε παγκόσμια κλίμακα. Με ακόμα εντονότερους ρυθμούς ανέβηκε τις τελευταίες δεκαετίες ο αριθμός των αυτοκινήτων ανά 1.000 κατοίκους, δείκτης που αντανακλά τις οικονομικές δυνατότητες αλλά και το επίπεδο καταναλωτισμού μιας κοινωνίας.

Χωρίς να παραγνωρίζεται η σημασία της τεχνολογικής προόδου και σε ό,τι αφορά την προστασία του περιβάλλοντος (π.χ. αποθείωση σε θερμοηλεκτρικούς σταθμούς, καταλυτική τεχνολογία στα αυτοκίνητα, βιολογικοί καθαρισμοί), πρέπει να επισημανθεί ότι κύρια συνέπεια της υπερκατανάλωσης ορυκτών καυσίμων υπήρξε η σημαντική αύξηση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (CO₂). Μοιραίο επακόλουθο, η συνεχής αύξηση των επιπέδων CO₂ στην ατμόσφαιρα.

Το CO₂ αποτελεί ρυθμιστή του ενεργειακού ισοζυγίου του πλανήτη μας, με αποτέλεσμα η αύξηση των συγκεντρώσεών του κατά 20% τα τελευταία 50 χρόνια να συνεπάγεται αναπόφευκτα υπερθέρμανση.

Επιπρόσθετα, υπάρχουν πλέον σημαντικές ενδείξεις για σειρά άλλων καταστροφικών συνεπειών του λεγόμενου φαινομένου του θερμοκηπίου. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι το λιώσιμο των πάγων σε ορεινές μάζες και

στους πόλους, η επαπειλούμενη άνοδος της στάθμης των θαλασσών και η αύξηση της συχνότητας ακραίων καιρικών φαινομένων, με μοιραίο επακόλουθο την αύξηση της θνησιμότητας και της νοσηρότητας.

Από όσα διαπιστώθηκαν μέχρι τώρα συνάγεται αναντίρρητα ότι η τεχνολογία, στην οποία οφείλουμε τη βελτίωση της ποιότητας ζωής μας είναι ταυτόχρονα και υπαίτια για την επαπειλούμενη παγκόσμια μεταβολή.

Με απλά λόγια, καταναλώνουμε πολύ περισσότερες πρώτες ύλες από αυτές που μας αναλογούν, και τα πράγματα θα γίνουν πολύ χειρότερα αν Κινέζοι, Ινδοί και πολίτες άλλων υπό ανάπτυξη χωρών θελήσουν να προσεγγίσουν το δικό μας τρόπο ζωής. Οι ειδικοί επιστήμονες προειδοποιούν ότι πρέπει το ταχύτερο να ανακοπεί η αύξηση των εκπομπών CO₂, επισημαίνοντας την ανάγκη ενός νέου μοντέλου ανάπτυξης -αυτού που πολλοί ονομάζουν «πράσινη ανάπτυξη».

Επιγραμματικά, με τον όρο «πράσινη ανάπτυξη» υπονοείται ένα πλέγμα τεχνολογικών παρεμβάσεων με ισχυρό καινοτομικό χαρακτήρα και απώτερο στόχο μια υψηλότερη οικο-αποδοτικότητα της τεχνολογίας, με άλλα λόγια την παραγωγή προϊόντων καθώς και άλλες μεταποιητικές διαδικασίες με πολύ χαμηλότερη κατανάλωση πρώτων υλών και ενέργειας. Εν δυνάμει αποφασιστικό ρόλο σ' αυτό το πλαίσιο μπορούν να παίξουν οι επαναστατικές εξελίξεις στις τεχνολογίες επικοινωνίας και πληροφορικής. Παραδείγματα για επιμέρους εκφάνσεις της πράσινης ανάπτυξης είναι η βελτίωση της απόδοσης, η αντικατάσταση καυσίμων και η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών.

Ιδιαίτερα το τελευταίο σηματοδοτεί πόσο πολλά μπορεί να κερδίσει μια χώρα όπως η Ελλάδα από ένα τέτοιο μοντέλο ανάπτυξης: Προικισμένη με πλούσιο αιολικό δυναμικό και με έντονη ηλιοφάνεια, η χώρα μας μπορεί να πρωτοστατήσει σε μια τέτοια νέα πορεία. Παράλληλα, υπάρχουν διάφορες προκλήσεις από το γεγονός ότι η Ελλάδα, ως πατροπαράδοτα αγροτική χώρα, επιδιώκει ταυτόχρονα την προσέλκυση υψηλού

ύ επιπέδου τουρισμού: Μόνο με σύγχρονες μεθόδους διαχείρισης και επεξεργασίας αγροτικών υπολειμμάτων και, γενικά, αποβλήτων είναι εφικτό να επιτευχθεί αποτελεσματικότητα και στους δύο αυτούς τομείς. Περιττό να τονισθεί ότι μέθοδοι αυτού του είδους αποτελούν τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα για καλές πρακτικές στην πράσινη ανάπτυξη.

Όπως σε κάθε χώρα έτσι και στην Ελλάδα κομβικό ρόλο για την επιτυχή πορεία της πράσινης ανάπτυξης θα διαδραματίσουν τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα.

Στελεχωμένα με ανθρώπινο δυναμικό υψηλού επιπέδου, τα ιδρύματα αυτά

μπορούν να οδηγήσουν σε παραγωγή νέας επιστημονικής γνώσης εκπονώντας ερευνητικά έργα διεθνών προδιαγραφών. Πέραν της άμεσης σύνδεσής της με την καινοτομία και την τεχνολογική ανάπτυξη, η έρευνα αποτελεί βασικό τροφοδότη της εκπαιδευτικής διαδικασίας, άρα και προϋπόθεση για μια καλύτερη ανώτατη παιδεία. Με λίγη μόνο πρόσθετη συντονιστική προσπάθεια από πλευράς της πολιτείας, οι νέες ιδέες που ξεπηδούν από τα πανεπιστημιακά εργαστήρια και τα ερευνητικά ινστιτούτα μπορούν να αποτελέσουν την κατάλληλη βάση για εποικοδομητική σύμπραξη με τον παραγωγικό ιστό.

Σ' αυτά τα πλαίσια η πράσινη ανάπτυξη προβάλλει ως μονόδρομος για μια αναπτυξιακή πορεία στην κατεύθυνση της αειφορίας.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΚΥΡΙΑΚΑΤΙΚΗ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 22 Μαρτίου 2009, σ. 39.